

Θρησκευτικός Πλουραλισμός και Χριστιανική Αυτο-κατανόηση

Εισαγωγή

Το παρόν κείμενο είναι αποτέλεσμα μιας σταθερής διαδικασίας που ξεκίνησε ως απόκριση σε προτάσεις που διατυπώθηκαν κατά τη συνάντηση της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΣΕ στις τρεις ομάδες, Πίστη και Τάξη, Διαθρησκευτικές Σχέσεις, Ιεραποστολή και Ευαγγελισμός, καθώς και τις αντίστοιχες επιτροπές ή τα συμβουλευτικά τους σώματα. Το ερώτημα της θεολογικής προσέγγισης του θρησκευτικού πλουραλισμού βρισκόταν πολλάκις στην ημερήσια διάταξη του ΠΣΕ, και κάποια ομοφωνία επιτεύχθηκε το 1989 και το 1990. Στα πρόσφατα χρόνια, άρχισε να διαφαίνεται ότι μια νέα προσέγγιση αυτού του δύσκολου και αμφιλεγόμενου θέματος ήταν απαραίτητη.

Περίπου 20 στοχαστές, προερχόμενοι από διάφορα πλαίσια και ομολογίες, ειδικοί σε θέματα θρησκευτικών σπουδών, ιεραποστολής ή συστηματικής θεολογίας, οι οποίοι συνδέονταν με τα τρία προαναφερθέντα δίκτυα του ΠΣΕ, συναντήθηκαν για μια πρώτη διάσκεψη στο Μποσέ της Ελβετίας, τον Οκτώβριο του 2003. Επί τη βάσει των συζητήσεών τους, μια μικρή ομάδα εκδοτών παρουσίασε ένα πρώτο κείμενο τον Μάρτιο του 2004. Εντατικές περαιτέρω εργασίες προετοίμασαν το έδαφος για την τελική διάσκεψη τον Οκτώβριο του 2004, ξανά στο Μποσέ, κατά την οποία το θεολογικό κείμενο αναθεωρήθηκε και διανεμήθηκε ευρέως ως κείμενο προς συζήτηση.

Το κείμενο είναι καρπός μιας καλής συνεργασίας μεταξύ στοχαστών που συμμετείχαν στο έργο των ομάδων Πίστη και Τάξη, Διαθρησκευτικές σχέσεις, και Ιεραποστολή και Ευαγγελισμός. Η συνεργασία αυτή είναι πραγματικά μοναδική στη σύγχρονη ιστορία του οικουμενικού κινήματος.

Θα πρέπει ωστόσο να τονισθεί ότι το κείμενο δεν έχει ως τώρα υποβληθεί σε κανένα διοικητικό ή συμβουλευτικό σώμα του ΠΣΕ και δεν αποτελεί μια θέση υιοθετημένη από την Επιτροπή Πίστη και Τάξη, την Επιτροπή για την Παγκόσμια Ιεραποστολή και τον Ευαγγελισμό, ή την Ομάδα Αναφοράς για τις Διαθρησκευτικές Σχέσεις και τον Διάλογο. Διανέμεται ως κείμενο προς συζήτηση και σχολιασμό και δεν ισχυρίζεται πως περιέχει κάποια τελική ή οικουμενικά αποδεκτή σοφία όσον αφορά το θέμα της χριστιανικής αυτο-κατανόησης σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο.

Οι εκπρόσωποι των τριών προγραμμάτων σε αυτήν τη διαδικασία είναι:

Jacques Matthey
Ιεραποστολή και Ευαγγελισμός

Hans Ucko
Διαθρησκευτικές Σχέσεις και Διάλογος

Kersten Storch
Πίστη και Τάξη

Θρησκευτικός Πλουραλισμός και Χριστιανική Αυτό-κατανόηση

"Στον Κύριο ανήκει η γη, και ό,τι βρίσκεται σε αυτήν, ο κόσμος, και όσοι ζουν σε αυτόν" (Ψαλ. 24:1).

"Γιατί από την Ανατολή ως τη Δύση το όνομά μου είναι τρανό ανάμεσα στα έθνη, και σε κάθε τόπο προσφέρεται θυμίαμα στο όνομά μου, μια προσφορά αγνή· γιατί το όνομά μου είναι τρανό ανάμεσα στα έθνη, λέει ο Κύριος Σαβαώθ" (Μαλ. 1:11).

"Έπειτα ο Πέτρος άρχισε να τους λέει: Κατανοώ απόλυτα ότι ο Θεός δεν μεροληπτεί, αλλά σε κάθε έθνος αποδέχεται όσους τον φοβούνται και πράττουν το σωστό" (Πράξ. 10:34-35).

1. Τι σημαίνουν για εμάς σήμερα οι εμπειρίες του ψαλμωδού, του προφήτη και του Πέτρου; Πώς μπορούμε να μαρτυρούμε με προθυμία την πίστη μας στον Ιησού Χριστό, και παράλληλα να αναζητούμε την παρουσία και το έργο του Θεού στον κόσμο; Πώς αντιλαμβανόμαστε αυτήν την μαρτυρία σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο;

I. Η Πρόκληση του Πλουραλισμού

2. Σήμερα οι Χριστιανοί σε κάθε σχεδόν γωνιά του κόσμου ζουν σε θρησκευτικά πλουραλιστικές κοινωνίες. Ο διαρκής πλουραλισμός και η επίδρασή του στην καθημερινή τους ζωή τους αναγκάζουν να αναζητήσουν νέους κατάλληλους τρόπους κατανόησης και προσέγγισης ανθρώπων διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων. Η αύξηση των ακραίων θρησκευτικών φαινομένων και του φανατισμού σε πολλές περιπτώσεις έχει τονίσει τη σημασία των διαθρησκευτικών σχέσεων. Οι θρησκευτικές ταυτότητες, οι πεποιθήσεις και τα συναισθήματα παίζουν πλέον σημαντικό ρόλο σε τόσο πολλές διεθνείς και διεθνικές συγκρούσεις, ώστε ορισμένοι λένουν ότι η "πολιτική της ιδεολογίας", η οποία έπαιξε κεντρικό ρόλο στον εικοστό αιώνα, έχει αντικατασταθεί στις μέρες μας από την "πολιτική της ταυτότητας".

3. Όλες οι θρησκευτικές κοινότητες μετασχηματίζονται μέσα από νέες συναντήσεις και σχέσεις. Η παγκοσμιοποίηση της πολιτικής, οικονομικής, και ακόμη και θρησκευτικής ζωής, φέρνει νέες πιέσεις σε κοινότητες οι οποίες υπήρξαν σε γεωγραφική ή κοινωνική απομόνωση. Υπάρχει μεγαλύτερη συνειδητοποίηση της ανεξαρτησίας της ανθρώπινης ζωής, και της ανάγκης για συνεργασία πέρα από θρησκευτικούς φραγμούς στην αντιμετώπιση των πιεστικών προβλημάτων του κόσμου. Όλες οι θρησκευτικές παραδόσεις, επομένως, καλούνται να συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας που θα ζει με βάση τον αμοιβαίο σεβασμό και την ειρήνη. Διακυβεύεται η αξιοπιστία των θρησκευτικών παραδόσεων ως δυνάμεων οι οποίες μπορούν να φέρουν δικαιοσύνη, ειρήνη και θεραπεία σε έναν διαρρηγμένο κόσμο.

4. Οι περισσότερες θρησκευτικές παραδόσεις, ωστόσο, έχουν τη δική τους ιστορία συμβιβασμού με την πολιτική εξουσία και τα προνόμια, και συνενοχής στη βία που έχει κηλιδώσει την ανθρώπινη ιστορία. Ο Χριστιανισμός, για παράδειγμα, αποτέλεσε από τη μια μεριά μια δύναμη η οποία έφερε το μήνυμα της απεριόριστης αγάπης και της αποδοχής των πάντων από τον Θεό. Από την άλλη, δυστυχώς, η ιστορία του είναι γεμάτη από διώξεις, σταυροφορίες, αναισθησία απέναντι στους αυτόχθονες πληθυσμούς και συνέργεια σε ιμπεριαλιστικά και αποικιακά σχέδια. Μάλιστα, αυτή η αμφιλεγόμενη στάση και ο συμβιβασμός με την εξουσία και τα προνόμια αποτελεί μέρος της ιστορίας κάθε

θρησκευτικής παράδοσης, καταρρίπτοντας τη ρομαντική θεώρησή τους. Εξάλλου, οι περισσότερες θρησκευτικές παραδόσεις παρουσιάζουν τεράστια εσωτερική ποικιλομορφία, που συνοδεύεται από επίπονες διαιρέσεις και διαφορές.

5. Σήμερα αυτές οι εσωτερικές διαμάχες θα πρέπει να ιδωθούν υπό το φως της ανάγκης για την προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης μεταξύ των θρησκειών. Με δεδομένο το κοινωνικό πλαίσιο της αυξημένης πόλωσης, το επικρατούν κλίμα φόβου και τον πολιτισμό της βίας που κυριαρχεί στον κόσμο μας, η αποστολή της προσφοράς θεραπείας και πληρότητας στην κατακερματισμένη ανθρώπινη κοινωνία αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν οι θρησκευτικές παραδόσεις στις μέρες μας.

Το μεταβαλλόμενο πλαίσιο της χριστιανικής πίστης

6. Η παγκόσμια θρησκευτική κατάσταση είναι επίσης ρευστή. Σε ορισμένα τμήματα του δυτικού κόσμου, οι θεσμικές εκφράσεις του Χριστιανισμού βρίσκονται σε παρακμή. Νέες μορφές θρησκευτικής πίστης προκύπτουν, καθώς οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο διαχωρίζουν τις προσωπικές πεποιθήσεις τους από τη συμμετοχή σε θεσμικά όργανα. Η αναζήτηση μιας αυθεντικής πνευματικότητας στο πλαίσιο ενός κοσμικού τρόπου ζωής δημιουργεί νέες προκλήσεις για τις εκκλησίες. Εξάλλου, οι άνθρωποι όλων των παραδόσεων, π.χ. ινδουιστές, μουσουλμάνοι, βουδιστές, οι οπαδοί του Σικχισμού κ.τ.λ., οι οποίοι πληθαίνουν σε αυτές τις περιοχές ως μειονότητες, βιώνουν συχνά την ανάγκη για διάλογο με την κοινότητα της πλειοψηφίας. Αυτό δημιουργεί για τους χριστιανούς την ανάγκη να μπορούν να εκφράσουν την πίστη τους με τρόπους κατανοητούς τόσο από τους ίδιους όσο και από τους γείτονές τους. Ο διάλογος προϋποθέτει πίστη και αφοσίωση και την ικανότητα έκφρασης αυτών των στοιχείων λόγω και έργω.

7. Παράλληλα, ο Χριστιανισμός, ιδιαίτερα στην Ευαγγελική και Πεντηκοστιανή του μορφή, εξαπλώνεται ραγδαία σε ορισμένες περιοχές του κόσμου. Σε κάποιες άλλες περιοχές, ο Χριστιανισμός περνά μια περίοδο ριζικών αλλαγών, καθώς οι χριστιανοί αποδέχονται νέες και ζωντανές μορφές εκκλησιαστικής ζωής και εγκαινιάζουν νέες σχέσεις με αυτόχθονες πολιτισμούς. Ενώ ο Χριστιανισμός φαίνεται να βρίσκεται σε παρακμή σε ορισμένα μέρη του κόσμου, σε κάποια άλλα έχει γίνει μια δυναμική κίνηση.

8. Αυτές οι αλλαγές απαιτούν από εμάς να είμαστε περισσότερο προσεκτικοί από ό,τι πριν στις σχέσεις μας με άλλες θρησκευτικές κοινότητες. Μας προκαλούν να αναγνωρίσουμε τους 'άλλους' με τις διαφορές τους, να καλωσορίσουμε τους ξένους ακόμη και αν ορισμένες φορές μας φαίνονται ως απειλή, και να αναζητήσουμε τη συμφιλίωση ακόμη και με εκείνους οι οποίοι δηλώνουν εχθροί μας. Με άλλα λόγια, μας προκαλούν να καλλιεργήσουμε ένα πνευματικό κλίμα και μια θεολογική προσέγγιση που θα συμβάλει στην ανάπτυξη δημιουργικών και θετικών σχέσεων μεταξύ των θρησκευτικών παραδόσεων του κόσμου.

9. Οι πολιτισμικές και δογματικές διαφορές μεταξύ των θρησκευτικών παραδόσεων, ωστόσο, δυσχέραναν πάντα τον διαθρησκευτικό διάλογο. Η κατάσταση επιδεινώνεται τώρα από τις εντάσεις και την εχθρότητα που παράγουν οι παγκόσμιες συγκρούσεις και οι αμοιβαίες υποψίες και οι φόβοι. Εξάλλου, η εντύπωση ότι οι χριστιανοί έχουν στραφεί προς τον διάλογο ως ένα νέο εργαλείο για την ιεραποστολή τους, και η αμφισβήτηση της 'μεταστροφής' και της 'θρησκευτικής ελευθερίας' δεν έχουν κοπάσει. Έτσι, ο διάλογος, η συμφιλίωση και η οικοδόμηση της ειρήνης μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων έχουν γίνει επιτακτική ανάγκη, όμως δεν επιτυγχάνονται ποτέ μέσω μεμονωμένων ενεργειών ή

προγραμμάτων. Αφορούν μια μακρά και δύσκολη διαδικασία που συντηρείται μέσω της πίστης, της καρτερικότητας και της ελπίδας.

Η ποιμαντική και η δογματική διάσταση του ερωτήματος

10. Υπάρχει μια ποιμαντική ανάγκη να αποκτήσουν οι χριστιανοί τα απαραίτητα εφόδια για να ζήσουν σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο. Πολλοί χριστιανοί αναζητούν τρόπους να παραμείνουν πιστοί στη δική τους πίστη και παράλληλα να είναι ανοικτοί απέναντι στις άλλες. Ορισμένοι χρησιμοποιούν πνευματικές τεχνικές από άλλες θρησκευτικές παραδόσεις για να βαθύνουν τη χριστιανική τους πίστη και την προσευχή. Άλλοι ωστόσο βρίσκουν σε άλλες θρησκευτικές παραδόσεις ένα πρόσθετο πνευματικό καταφύγιο και μιλούν για την δυνατότητα μιας 'διπλής ταυτότητας'. Πολλοί χριστιανοί ζητούν καθοδήγηση για να αντιμετωπίσουν τους μικτούς γάμους, την πρόσκληση για κοινή προσευχή και την ανάγκη αντιμετώπισης της στρατοκρατίας και του εξτρεισμού. Άλλοι ζητούν καθοδήγηση καθώς εργάζονται μαζί με τους γείτονές τους από άλλες θρησκευτικές παραδόσεις σε θέματα δικαιοσύνης και ειρήνης. Ο θρησκευτικός πλουραλισμός και οι προεκτάσεις του επηρεάζουν τώρα την καθημερινή μας ζωή.

11. Ως χριστιανοί επιδιώκουμε το χτίσιμο μιας νέας σχέσης με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις, γιατί πιστεύουμε ότι είναι εγγενής στο μήνυμα του Ευαγγελίου και στην αποστολή μας ως συνεργών του Θεού στο έργο της θεραπείας του κόσμου. Επομένως, το μυστήριο της σχέσης του Θεού προς όλους τους ανθρώπους, αλλά και οι διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι τελευταίοι έχουν αποκριθεί σε αυτό το μυστήριο, μας καλούν να εξερευνήσουμε πιο ολοκληρωμένα την πραγματικότητα των άλλων παραδόσεων και τη δική μας ταυτότητα ως χριστιανών σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο.

II. Θρησκευτικές Παραδόσεις ως Πνευματικά Ταξίδια

Το Χριστιανικό Ταξίδι

12. Συχνά γίνεται λόγος για τις θρησκευτικές παραδόσεις ως "πνευματικά ταξίδια". Το πνευματικό ταξίδι του Χριστιανισμού έχει εμπλουτίσει και διαμορφώσει την εξέλιξή του σε μια θρησκευτική παράδοση. Προέκυψε αρχικά στο πλαίσιο ενός Ιουδαίο-Ελληνιστικού πολιτισμού. Οι χριστιανοί έχουν βιώσει την εμπειρία του να είναι 'ξένοι' και να αποτελούν μειονότητα υπό δίωξη, αγωνιζόμενοι για τον αυτοπροσδιορισμό τους ενάντια στις κυρίαρχες θρησκευτικές και πολιτισμικές δυνάμεις. Και ενώ ο Χριστιανισμός εξελίχθηκε σε μια παγκόσμια θρησκεία, έγινε εσωτερικά ποικιλόμορφος, μεταμορφωμένος από τους πολλούς πολιτισμούς με τους οποίους ήρθε σε επαφή.

13. Στην Ανατολή, οι Ορθόδοξες εκκλησίες ανά τους αιώνες έχουν εμπλακεί σε μια πολύπλοκη πολιτισμική πορεία, διατηρώντας και μεταλαμπαδεύοντας την Ορθόδοξη πίστη μέσω της αφομοίωσης επιλεγμένων πολιτιστικών στοιχείων. Από την άλλη, οι Ορθόδοξες εκκλησίες έχουν επίσης καταβάλει προσπάθειες να αντισταθούν στον πειρασμό του συγκρητισμού. Στη Δύση, έχοντας γίνει η θρησκευτική παράδοση μιας ισχυρής αυτοκρατορίας, ο Χριστιανισμός αποτέλεσε συχνά την καταπιεστική πλειοψηφία. Ταυτόχρονα έγινε ένας 'φιλόξενος' πολιτισμός, που διαμόρφωσε τον ευρωπαϊκό πολιτισμό ποικιλοτρόπως. Παράλληλα, είχε μια προβληματική σχέση με τον Ιουδαϊσμό, το Ισλάμ και τις γηγενείς παραδόσεις.

14. Η Μεταρρύθμιση μεταμόρφωσε τον δυτικό Χριστιανισμό, εισάγοντας τον Προτεσταντισμό και την συνακόλουθη αύξηση των ομολογιών, ενώ ο Διαφωτισμός έφερε μια πολιτισμική επανάσταση με την εμφάνιση της μοντερνικότητας, της εκκοσμίκευσης, του ατομισμού, καθώς και του χωρισμού κράτους και εκκλησίας. Οι ιεραποστολικές επεκτάσεις στην Ασία, την Αφρική, τη Λατινική Αμερική και σε άλλες περιοχές του κόσμου, δημιούργησαν ερωτήματα για την αποδοχή και την αφομοίωση του Ευαγγελίου. Η συνάντηση μεταξύ της πλούσιας πνευματικής κληρονομιάς των ασιατικών θρησκειών και των παραδοσιακών αφρικανικών θρησκειών είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση θεολογικών παραδόσεων βασισμένων στις πολιτιστικές και θρησκευτικές κληρονομίες των περιοχών εκείνων. Η αύξηση του αριθμού των χαρισματικών και Πεντηκοστιανών εκκλησιών σε όλον τον κόσμο έχει εισάγει μια νέα διάσταση στον Χριστιανισμό.

15. Εν συντομία, το ‘πνευματικό ταξίδι’ του Χριστιανισμού τον έχει καταστήσει μια ιδιαίτερα πολύπλοκη παγκόσμια θρησκευτική παράδοση. Καθώς ο Χριστιανισμός προσπαθεί να ζήσει ανάμεσα σε πολιτισμούς, θρησκείες και φιλοσοφικές παραδόσεις και επιχειρεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος, θα συνεχίσει να μεταβάλλεται. Στο πλαίσιο αυτό, ενός Χριστιανισμού που άλλαξε και αλλάζει, χρειαζόμαστε μια θεολογική απάντηση στον πλουραλισμό.

Θρησκείες, ταυτότητες και πολιτισμοί

16. Άλλες θρησκευτικές παραδόσεις έχουν επίσης βιώσει επιτυχώς παρόμοιες προκλήσεις στην εξέλιξή τους. Δεν υπάρχει μία ενιαία έκφραση του Ιουδαϊσμού, του Ισλάμ, του Ινδουισμού ή του Βουδισμού, κ.ο.κ. Καθώς αυτές οι θρησκείες ταξίδεψαν έξω από τις χώρες προέλευσής τους, έχουν και αυτές διαμορφωθεί μέσα από τη συνάντηση με τους πολιτισμούς στους οποίους μεταφέρθηκαν, μεταμορφώνοντας και μεταμορφωνόμενες από αυτούς. Οι περισσότερες από τις μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις σήμερα έχουν βιώσει την εμπειρία του να αποτελέσουν πολιτισμικό ‘οικοδεσπότη’ άλλων θρησκευτικών παραδόσεων, αλλά και να ‘φιλοξενηθούν’ από άλλους πολιτισμούς. Αυτό σημαίνει ότι οι ταυτότητες των θρησκευτικών κοινοτήτων και των μελών τους δεν είναι ποτέ στατικές, παρά ρευστές και δυναμικές. Καμία θρησκεία δεν μένει ανεπηρέαστη από τη συνάντησή της με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις. Ολοένα και περισσότερο, είναι πλέον παραπλανητικό ακόμη και να μιλά κανείς για ‘θρησκείες’ καθεαυτές, και για τον ‘Ιουδαϊσμό’, τον ‘Χριστιανισμό’ το ‘Ισλάμ’, τον ‘Ινδουισμό’, τον ‘Βουδισμό’, κ.τ.λ., σαν να αποτελούσαν στατικά, αδιαφοροποίητα σύνολα.

17. Αυτές οι πραγματικότητες εγείρουν διάφορα πνευματικά και θεολογικά ερωτήματα. Ποια είναι η σχέση μεταξύ ‘θρησκείας’ και ‘πολιτισμού’; Ποια είναι η φύση της αμοιβαίας επιρροής μεταξύ τους; Ποια πρέπει να είναι η θεολογική στάση απέναντι στον θρησκευτικό πλουραλισμό; Ποια στοιχεία της δικής μας παράδοσης μπορούν να μας βοηθήσουν να βρούμε την απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα; Έχουμε την πλούσια κληρονομιά της προσπάθειας του σύγχρονου οικουμενικού κινήματος να απαντήσει σε αυτά τα ερωτήματα, η οποία μπορεί να μας βοηθήσει στην αναζήτησή μας.

III. Η Συνέχιση της Αναζήτησης

Το οικουμενικό ταξίδι

18. Από τα πρώτα χρόνια της Εκκλησίας, οι Χριστιανοί πίστευαν πως το μήνυμα της αγάπης του Θεού που φανερώθηκε από τον Χριστό έπρεπε να διαδοθεί σε όλον τον κόσμο. Στην πορεία της διάδοσης αυτού του μηνύματος, ιδιαίτερα στην Ασία και την Αφρική, το σύγχρονο οικουμενικό κίνημα έπρεπε να αντιμετωπίσει το ερώτημα της παρουσίας του Θεού μεταξύ λαών με διαφορετικές παραδόσεις. Είναι η αποκάλυψη του Θεού παρούσα σε άλλες θρησκείες και πολιτισμούς; Είναι η χριστιανική αποκάλυψη 'σε συμφωνία' με τη θρησκευτική ζωή των άλλων, ή είναι 'ασύμφωνη με αυτήν', εισάγοντας μια εντελώς νέα διάσταση γνώσης του Θεού; Αυτά ήταν δύσκολα ερωτήματα, και οι χριστιανοί παραμένουν διχασμένοι σε αυτό το θέμα.

19. Το πρόγραμμα διαλόγου του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών (ΠΣΕ) έχει τονίσει τη σημασία του σεβασμού της πραγματικότητας άλλων θρησκευτικών παραδόσεων και της βεβαίωσης της ιδιαιτερότητας και της ταυτότητάς τους. Πρόβαλε επίσης την ανάγκη για συνεργασία με τους άλλους στην αναζήτηση ενός δίκαιου και ειρηνικού κόσμου. Υπάρχει επίσης μεγαλύτερη συνειδητοποίηση για το πώς ο τρόπος με τον οποίον μιλούμε για τη δική μας και άλλες θρησκευτικές παραδόσεις μπορεί να οδηγήσει σε διαφωνίες και συγκρούσεις. Από τη μία μεριά, οι θρησκευτικές παραδόσεις διατυπώνουν αξιώσεις για την απόλυτη αλήθεια. Από την άλλη, αυτές οι αξιώσεις, όπως είναι λογικό, μπορεί να είναι ασυμβίβαστες μεταξύ τους. Αυτές οι σκέψεις, και οι ίδιες οι εμπειρίες των σχέσεων μεταξύ λαών με διαφορετικές παραδόσεις σε τοπικά πλαίσια, άνοιξε τον δρόμο στους χριστιανούς για να μιλήσουν για τη σχέση μας με τους άλλους με βάση τον 'διάλογο'. Ωστόσο, παραμένουν ακόμη πολλά ερωτήματα που χρήζουν περεταίρω διερεύνησης. Τι σημαίνει διάλογος, όταν οι εμπλεκόμενες κοινότητες βρίσκονται σε σύγκρουση; Πώς αντιμετωπίζει κανείς την φαινομενική αντίφαση μεταξύ μεταστροφής και θρησκευτικής ελευθερίας; Πώς αντιμετωπίζουμε τις έντονες διαφορές στο εσωτερικό ορισμένων θρησκευτικών κοινοτήτων όσον αφορά τη σχέση των θρησκευτικών παραδόσεων με την εθνότητα, τον πολιτισμό και το κράτος;

20. Στο πλαίσιο των συζητήσεων της Επιτροπής για την Παγκόσμια Ιεραποστολή και τον Ευαγγελισμό (CWME) του ΠΣΕ, η αναζήτηση της φύσης του ιεραποστολικού έργου και των προεκτάσεών του σε έναν κόσμο με ποικίλες θρησκείες, πολιτισμούς και ιδεολογίες έχει βασισθεί στην έννοια της *missio Dei*, της σωτήριας αποστολής του ίδιου του Θεού στον κόσμο, που προηγείται της ανθρώπινης μαρτυρίας, στην οποία καλούμεθα να συμμετάσχουμε εν Χριστώ. Πολλά από τα θέματα στην ημερήσια διάταξη της Επιτροπής έχουν ιδιαίτερη σημασία για την παρούσα μελέτη για τον θρησκευτικό πλουραλισμό: Ποια είναι η σχέση μεταξύ της συνεργασίας με ανθρώπους άλλων θρησκευτικών παραδόσεων (για τη δικαιοσύνη και την ειρήνη), της συμμετοχής στον διαθρησκευτικό διάλογο, και της ευαγγελικής αποστολής της Εκκλησίας; Ποιες είναι οι συνέπειες της εγγενούς σχέσης μεταξύ πολιτισμών και θρησκειών για τη διαπολιτισμική προσέγγιση της ιεραποστολής; Ποιες είναι οι συνέπειες για τις διαθρησκευτικές σχέσεις, αν η ιεραποστολή εστιάζει τις προσπάθειές της, όπως προτείνει το Συνέδριο του 2005 για την Παγκόσμια Ιεραποστολή και τον Ευαγγελισμό, στη δημιουργία θεραπευτικών και συμφιλίωτικών κοινοτήτων;

21. Η Ολομέλεια της Επιτροπής του ΠΣΕ για την Πίστη και Τάξη, που συναντήθηκε για πρώτη φορά σε μια χώρα με μουσουλμανική πλειοψηφία (στην Κουάλα Λουμπόρ της Μαλαισίας, το 2004), αναφέρθηκε στο "ταξίδι της πίστης" ως ένα ταξίδι εμπνευσμένο από το όραμα της "υποδοχής αλλήλων". Η Επιτροπή ρώτησε: Πώς οι εκκλησίες επιδιώκουν τον στόχο της ορατής χριστιανικής ενότητας στο σύγχρονο, ολοένα και περισσότερο πολύ-θρησκευτικό πλαίσιο; Πώς μπορεί η αναζήτηση για μια ορατή ενότητα μεταξύ των εκκλησιών να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό σημείο συμφιλίωσης στην κοινωνία ως

σύνολο; Σε ποιο βαθμό τα ζητήματα εθνικής ταυτότητας επηρεάζονται από τη θρησκευτική ταυτότητα, και το αντίστροφο; Η Επιτροπή εξέτασε επίσης ευρύτερα ερωτήματα που προέκυψαν σε πολύ-θρησκευτικά πλαίσια: Ποιες είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χριστιανοί στην αναζήτηση μιας αυθεντικής χριστιανικής θεολογίας "ανεκτικής" απέναντι στους άλλους; Ποια είναι τα όρια της ποικιλομορφίας; Υπάρχουν δείγματα σωτηρίας έξω από την Εκκλησία; Πώς μπορούν οι άλλες παραδόσεις να συμβάλουν στην κατανόησή μας για την ανθρώπινη φύση;

22. Είναι σημαντικό και οι τρεις προγραμματικές κατευθύνσεις του ΠΣΕ να συγκλίνουν στην αντιμετώπιση των ερωτημάτων που σχετίζονται με μια θεολογία των θρησκειών. Σε πρόσφατα συνέδρια μάλιστα, έχουν γίνει προσπάθειες εξέτασης και διαμόρφωσης θέσεων που θα προωθήσουν της συζητήσεις.

Πρόσφατες εξελίξεις

23. Στην αναζήτηση μιας συναίνεσης μεταξύ των χριστιανών όσον αφορά τη σωστική παρουσία του Θεού στη θρησκευτική ζωή των συνανθρώπων μας, το Συνέδριο για την Παγκόσμια Ιεραποστολή του Σαν Αντόνιο (1989) συνόψισε τη θέση την οποία επιβεβαίωσε το ΠΣΕ "Δεν μπορούμε να υποδείξουμε καμία άλλη οδό σωτηρίας από τον Ιησού Χριστό· ταυτόχρονα, δεν μπορούμε να θέσουμε όρια στη σωστική δύναμη του Θεού".

Αναγνωρίζοντας την ένταση που υπάρχει ανάμεσα σε μια τέτοια δήλωση και στη στην αποδοχή της παρουσίας και του έργου του Θεού στη ζωή ανθρώπων με διαφορετικές θρησκευτικές παραδόσεις, η αναφορά του Σαν Αντόνιο λέει ότι, "αντιλαμβανόμαστε αυτήν την ένταση, και δεν επιχειρούμε να την επιλύσουμε".

Το ερώτημα που τέθηκε μετά το τέλος του συνεδρίου ήταν κατά πόσο το οικουμενικό κίνημα θα έπρεπε να αρκεστεί σε αυτά τα μετριοπαθή λόγια ως μια έκφραση θεολογικής ταπεινοφροσύνης, ή θα έπρεπε να αντιμετωπίσει αυτήν την ένταση βρίσκοντας νέες και δημιουργικές διατυπώσεις σε μια θεολογία των θρησκειών.

24. Σε μια προσπάθεια υπέρβασης του Σαν Αντόνιο, μια συνεδρία του ΠΣΕ για την θεολογία των θρησκειών στο Βααρ της Ελβετίας (1990) παρήγαγε μια σημαντική δήλωση, σκιαγραφώντας τις προεκτάσεις της χριστιανικής πεποίθησης ότι ο Θεός είναι ενεργός ως δημιουργός και συντηρητής στη θρησκευτική ζωή όλων των ανθρώπων: "Αυτή η πεποίθηση ότι ο Θεός ως δημιουργός των πάντων είναι παρών και ενεργός στην ποικιλομορφία των θρησκειών καθιστά για εμάς ασύλληπτη τη σκέψη ότι η σωστική δραστηριότητα του Θεού θα μπορούσε να περιοριστεί σε μία και μόνη ήπειρο, πολιτισμό, ή ομάδα ανθρώπων. Η άρνηση της αποδοχής των πολλών και διαφορετικών θρησκευτικών μαρτυριών μεταξύ των εθνών και των ανθρώπων ανά τον κόσμο ισοδυναμεί με απόρριψη της βιβλικής μαρτυρίας στον Θεό ως δημιουργό των πάντων και Πατέρα της ανθρωπότητας".

25. Έτσι, οι εξελίξεις στις επιτροπές Ιεραποστολή και Ευαγγελισμός, Πίστη και Τάξη, και το ρεύμα για τον Διάλογο του ΠΣΕ μας ενθαρρύνουν να επανεξετάσουμε το ζήτημα της θεολογίας των θρησκειών σήμερα, κάτι το οποίο έχει καταστεί μια επείγουσα θεολογική και ποιμαντική ανάγκη. Το θέμα της 9^{ης} Συνέλευσης του ΠΣΕ, 'Με τη χάρη Σου, Θεέ, μεταμόρφωσε τον κόσμο', επίσης αποτελεί κάλεσμα για μια τέτοια εξέταση.

IV. Προς μια Θεολογία των Θρησκειών

26. Ποια μορφή θα είχε σήμερα μια θεολογία των θρησκειών; Έχουν προταθεί πολλές θεολογίες των θρησκειών. Οι πολλές σχολές σκέψης στις γραφές καθιστούν το έργο αυτό μια πρόκληση. Αναγνωρίζοντας την ποικιλομορφία των βιβλικών μαρτυριών, επιλέγουμε το θέμα της 'φιλοξενίας' ως ένα ερμηνευτικό κλειδί και μια αφετηρία για τη συζήτησή μας.

Εορτάζοντας τη φιλοξενία ενός φιλεύσπλαχνου Θεού

27. Η θεολογική μας κατανόηση περί του θρησκευτικού πλουραλισμού ξεκινά από την πίστη μας σε έναν Θεό δημιουργό των πάντων, τον ζωντανό Θεό, παρόντα και ενεργό σε όλη τη δημιουργία από καταβολής κόσμου. Η Βίβλος αποτελεί μαρτυρία στον Θεό ως Θεό όλων των εθνών και των ανθρώπων, του οποίου η αγάπη και η φιλεύσπλαχνία αγκαλιάζει όλη την ανθρωπότητα. Βλέπουμε στη διαθήκη με τον Νώε μια διαθήκη με ολόκληρη τη δημιουργία που ποτέ δεν έχει αναιρεθεί. Βλέπουμε τη σοφία και τη δικαιοσύνη του Θεού να εκτείνεται στα πέρατα της γης, καθώς ο Θεός οδηγεί τα έθνη μέσω των παραδόσεών τους της σοφίας και της δικαιοσύνης. Η δόξα του Θεού διέπει ολόκληρη τη δημιουργία. Η εβραϊκή Βίβλος μαρτυρεί την παγκόσμια σωστική παρουσία του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία μέσω του Λόγου της Σοφίας και του Πνεύματος.

28. Στην Καινή Διαθήκη, η σάρκωση του Λόγου του Θεού διακηρύσσεται από τον Απ. Παύλο σε σχέση με τη φιλοξενία και μια ζωή στραμμένη προς τον 'πλησίον'. Ο Παύλος κηρύσσει, σε δοξολογική γλώσσα, ότι "παρότι (ο Χριστός) είχε θεία μορφή, δεν έβλεπε την ισότητα προς τον Θεό ως κάτι που θα έπρεπε να εκμεταλλευθεί, αλλά κενώθηκε, πήρε τη μορφή δούλου, γεννήθηκε ως άνθρωπος. Και στην ανθρώπινη μορφή Του ταπεινώθηκε και υπάκουσε [στον Πατέρα] αποδεχόμενος ακόμη και τον θάνατο – ακόμη και τον σταυρικό θάνατο" (Φιλ. 2:6-8). Η κένωση του Χριστού, και η προθυμία Του να προσλάβει τη δική μας ανθρώπινη φύση, βρίσκεται στο κέντρο της ομολογίας της πίστεώς μας. Το μυστήριο της ενσάρκωσης είναι η βαθύτερη ταύτιση του Θεού με τη δική μας ανθρώπινη κατάσταση, που φανερώνει την απεριόριστη ευσπλαχνία του Θεού, ο οποίος αποδέχθηκε την ανθρωπότητα παρά την ετερότητα και την αποξένωσή της. Το κείμενο του Παύλου παρακάτω υμνεί τον αναστάντα Χριστό: "Γι' αυτό ο Θεός Τον τίμησε και Του έδωσε το όνομα που είναι υπεράνω κάθε ονόματος" (Φιλ. 2: 9). Αυτό οδήγησε τους χριστιανούς να ομολογήσουν τον Ιησού Χριστό ως Εκείνον μέσω του οποίου ολόκληρη η οικογένεια των ανθρώπων ενώθηκε με τον Θεό με έναν ανέκκλητο δεσμό και συμβόλαιο.

29. Αυτή η χάρη του Θεού που φανερώνεται στον Ιησού Χριστό μας καλεί σε μια στάση φιλοξενίας στη σχέση μας με τους άλλους. Ο Παύλος εισάγει τον ύμνο λέγοντας, "Είθε ο νους του Ιησού Χριστού να γίνει νους σας" (Φιλ. 2: 5). Η φιλοξενία μας συνίσταται στην κένωση του εαυτού μας και την υποδοχή των άλλων, στη συμμετοχή στο σχέδιο της απροϋπόθετης αγάπης του Θεού. Η φιλοξενία μας μάλιστα δεν περιορίζεται στα μέλη της δικής μας κοινότητας. Το Ευαγγέλιο μας προστάζει να αγαπούμε ακόμη και τους εχθρούς μας και να προσευχόμαστε γι' αυτούς (Ματ.5: 43-48; Ρωμ.12: 14). Ως χριστιανοί, ωστόσο, πρέπει να αναζητήσουμε τη σωστή ισορροπία μεταξύ της ταυτότητάς μας εν Χριστώ και της ανοιχτότητας μας απέναντι στους άλλους, με την κενωτική αγάπη που πηγάζει από αυτήν ακριβώς την ταυτότητα.

30. Στο δημόσιο λειτούργημά Του, ο Ιησούς δεν θεράπευσε μόνο ανθρώπους που ανήκαν στη δική Του παράδοση, αλλά ανταποκρίθηκε στη βαθιά πίστη της γυναίκας από τη Χαναάν και του Ρωμαίου εκατόνταρχου (Ματ. 15: 21-28; 8: 5-11). Ο Ιησούς επέλεξε έναν 'ξένο', τον Σαμαρείτη, για να δείξει την εκπλήρωση της εντολής για την αγάπη προς τον πλησίον μέσω της συμπόνιας και της φιλοξενίας. Καθώς τα ευαγγέλια παρουσιάζουν τη συνάντησή του

Ιησού με τους ανθρώπους διαφορετικής πίστης ως συμπτωματική, και όχι ως μέρος του κυρίως λειτουργήματός Του, αυτές οι διηγήσεις δεν μας παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε να αντλήσουμε ξεκάθαρα συμπεράσματα σχετικά με μια θεολογία των θρησκειών. Παρουσιάζουν όμως τον Ιησού να επεκτείνει τη φιλοξενία Του σε όλους όσους έχουν ανάγκη από αγάπη και αποδοχή. Η διήγηση του Ματθαίου για την παραβολή του Ιησού για την τελική κρίση προχωρά περαιτέρω, αναγνωρίζοντας την ανοιχτωσύνη προς τα θύματα της κοινωνίας, τη φιλοξενία προς τους ξένους και την αποδοχή των άλλων ως απροσδόκητους τρόπους κοινωνίας με τον αναστηθέντα Χριστό (25: 31-46).

31. Είναι σημαντικό το ότι ενώ ο Ιησούς προσέφερε φιλοξενία σε όσους βρίσκονταν στο περιθώριο της κοινωνίας, ο ίδιος αντιμετώπισε την απόρριψη και συχνά χρειάστηκε τη φιλοξενία. Η αποδοχή των περιθωριοποιημένων εκ μέρους του Ιησού, καθώς και η δική Του εμπειρία απόρριψης, αποτελούν πηγή έμπνευσης για όσους επιδεικνύουν στις μέρες μας αλληλεγγύη προς τους φτωχούς, τους καταφρονημένους και τους περιθωριοποιημένους. Έτσι, η βιβλική κατανόηση της φιλοξενίας εκτείνεται πολύ πιο πέρα από τη λαϊκή αντίληψη της προσφοράς βοήθειας και της γενναιοδωρίας απέναντι στους άλλους. Η Βίβλος μιλά για τη φιλοξενία πρωτίστως ως μια ριζική ανοιχτωσύνη προς τους άλλους, βασισμένη στη βεβαιότητα της αξίας όλων των ανθρώπων. Λαμβάνουμε έμπνευση τόσο από το παράδειγμα του Ιησού, όσο και από την εντολή Του να αγαπούμε τον πλησίον μας.

32. Το Άγιο Πνεύμα μας βοηθά να βιώσουμε την ανοιχτωσύνη του Χριστού προς τους άλλους. Το πρόσωπο του Αγίου Πνεύματος κινήθηκε και κινείται στον κόσμο, δημιουργώντας, τρέφοντας και συντηρώντας, προκαλώντας, ανανεώνοντας και μεταμορφώνοντας. Μαρτυρούμε ότι το έργο του Πνεύματος είναι υπεράνω ορισμών, περιγραφών και περιορισμών, όπως ο άνεμος που "φυσά όπου θέλει" (Ιω. 3:8). Η ελπίδα και η προσδοκία μας είναι ριζωμένες στην πεποίθησή μας ότι η "οικονομία" του Πνεύματος σχετίζεται με όλην την κτίση. Διακρίνουμε το Πνεύμα του Θεού να εργάζεται με τρόπους που δεν μπορούμε να προβλέψουμε. Βλέπουμε την ενισχυτική δύναμη του Αγίου Πνεύματος επί τω έργω, να εμπνέει τους ανθρώπους στον κοινό τους πόθο και την αναζήτηση για αλήθεια, ειρήνη και δικαιοσύνη (Ρωμ. 8:18-27). "Αγάπη, χαρά, ειρήνη, καρτερικότητα, αφοσίωση, αγαθότητα, πίστη, ευγένεια, αυτοέλεγχος", όπου και αν συναντώνται, είναι καρπός του Πνεύματος (Γαλ. 5:22-23, πρβ. Ρωμ. 14:17).

33. Έχουμε την πεποίθηση ότι αυτό το περιεκτικό έργο του Αγίου Πνεύματος είναι επίσης παρόν στη ζωή και τις παραδόσεις της ζωντανής πίστης. Οι άνθρωποι έχουν πάντοτε και παντού αποκριθεί στην παρουσία και τη δράση του Θεού ανάμεσά τους, και έχουν καταθέσει τη μαρτυρία τους στις συναντήσεις τους με τον ζωντανό Θεό. Σε αυτήν την μαρτυρία τους μιλούν τόσο για την αναζήτηση όσο και για την εύρεση της πληρότητας, του φωτισμού, της θείας καθοδήγησης, της ειρήνης ή της σωτηρίας. Σε αυτό το πλαίσιο εμείς ως χριστιανοί καταθέτουμε μαρτυρία της σωτηρίας που έχουμε βιώσει μέσω του Χριστού. Αυτό το λειτουργήμα της μαρτυρίας μεταξύ των ανθρώπων διαφορετικών πίστεων πρέπει να προϋποθέτει μια "βεβαίωση του έργου του Θεού γι' αυτούς στην ιστορία και το παρόν" (CWME, Σαν Αντόνιο 1989).

34. Βλέπουμε την ποικιλία των θρησκευτικών παραδόσεων τόσο ως το αποτέλεσμα των ποικιλόμορφων τρόπων με τους οποίους ο Θεός σχετίζεται με τους ανθρώπους και τα έθνη, όσο και ως μια φανέρωση του πλούτου και της ποικιλίας των ανθρωπίνων αποκρίσεων στα φιλενσπλαχνα δώρα του Θεού. Η χριστιανική μας πίστη στον Θεό μας προκαλεί να δούμε με σοβαρότητα το θέμα του θρησκευτικού πλουραλισμού, χρησιμοποιώντας πάντα το χάρισμα της διάκρισης. Στην προσπάθειά μας να αναπτύξουμε μια νέα και πληρέστερη κατανόηση της

"σοφίας, της αγάπης της δύναμης την οποία ο Θεός έχει δώσει στους ανθρώπους κάθε πίστης" (Αναφορά του Νέου Δελχί, 1961), θα πρέπει να διακηρύξουμε την "ανοιχτωσύνη μας στην πιθανότητα ότι ο Θεός που γνωρίζουμε, μέσω του Χριστού, μπορεί να μας συναντήσει επίσης στη ζωή των συνανθρώπων μας διαφορετικών πίστεων" (CWME, Σαν Αντόνιο 1989). Πιστεύουμε επίσης ότι το Άγιο Πνεύμα, το Πνεύμα της Αληθείας, θα μας οδηγήσει να αντιληφθούμε εκ νέου το απόθεμα πίστης που μας έχει ήδη δοθεί, και σε μια νέα και απροσδόκητη γνώση του θεϊκού μυστηρίου, καθώς μαθαίνουμε περισσότερα από τους συνανθρώπους μας άλλων πίστεων.

35. Επομένως, πιστεύουμε στο όνομα του Τριαδικού Θεού, ο οποίος αποτελεί ποικιλία εν ενότητα, ο οποίος δημιουργεί, φέρνει την πληρότητα, θρέφει και ενισχύει κάθε μορφή ζωής, ο οποίος μας βοηθά στη φιλοξενία και την ανοιχτωσύνη μας απέναντι σε όλους τους ανθρώπους. Είμαστε αποδέκτες της φιλεύσπλαχνης φιλοξενίας και της αγάπης του Θεού. Δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά.

V. Το Κάλεσμα για Φιλοξενία

36. Πώς θα πρέπει οι χριστιανοί να συμπεριφέρονται υπό το φως της γενναιοδωρίας και της φιλεύσπλαχνίας του Θεού; "Μην αμελήσετε να προσφέρετε φιλοξενία στους ξένους, γιατί έτσι κάποιοι έχουν υποδεχθεί αγγέλους χωρίς να το γνωρίζουν" (Εβρ. 13: 2). Στο σημερινό πλαίσιο ο όρος 'ξένος' περιλαμβάνει όχι μόνο τους αγνώστους προς εμάς, τους φτωχούς και βασανισμένους, αλλά και όσους είναι εθνικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά 'ξένοι' προς εμάς. Η λέξη 'ξένος' στις γραφές δεν έχει ως σκοπό να αντικειμενοποιήσει τον 'άλλον', αλλά αναγνωρίζει ότι υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι αποτελούν πραγματικά 'ξένους για εμάς' ως προς τον πολιτισμό, τη θρησκεία, τη φυλή τους, και άλλου είδους διαφορές που αποτελούν μέρος της ανθρώπινης κοινωνίας. Η προθυμία μας να αποδεχθούμε τους άλλους στην 'ετερότητά' τους είναι απόδειξη αληθινής φιλοξενίας. Μέσω της ανοιχτωσύνης μας απέναντι στους 'άλλους' μπορούμε να βρούμε νέες οδούς συνάντησης με τον Θεό. Η φιλοξενία, λοιπόν, αποτελεί πραγματοποίηση της εντολής 'αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν' και παράλληλα μιαν ευκαιρία να ανακαλύψουμε τον Θεό εκ νέου.

37. Η φιλοξενία αφορά επίσης το πώς συμπεριφερόμαστε μεταξύ μας μέσα στη χριστιανική οικογένεια: ορισμένες φορές είμαστε εξίσου ξένοι μεταξύ μας όσο είμαστε για εκείνους που δεν αποτελούν μέλος της κοινότητάς μας. Καθώς η παγκόσμια κατάσταση μεταβάλλεται, ιδιαίτερα με την αυξημένη κινητικότητα και τις μετακινήσεις πληθυσμών, ορισμένες φορές είμαστε οι 'φιλοξενούντες' για κάποιους άλλους, ενώ άλλες φορές γινόμαστε οι 'φιλοξενούμενοι', δεχόμενοι τη φιλοξενία των άλλων. Κάποιες φορές υποδεχόμαστε 'ξένους' ενώ κάποιες άλλες γινόμαστε εμείς οι 'ξένοι' για τους άλλους. Ίσως να πρέπει να περάσουμε σε μια κατανόηση της φιλοξενίας ως 'αμοιβαίας ανοιχτωσύνης' που υπερβαίνει τη διάκριση μεταξύ 'φιλοξενούντος' και 'φιλοξενουμένου'.

38. Η φιλοξενία δεν είναι απλά ένας εύκολος ή απλός τρόπος προσέγγισης των άλλων. Συχνά δεν αποτελεί μόνο μια ευκαιρία, αλλά και ένα ρίσκο. Σε περιπτώσεις πολιτικής ή θρησκευτικής έντασης, οι πράξεις φιλοξενίας μπορεί να απαιτούν μεγάλο θάρρος, ιδιαίτερα όταν κατευθύνονται προς εκείνους οι οποίοι διαφωνούν απόλυτα μαζί μας ή ακόμη και μας θεωρούν ως εχθρούς. Εξάλλου, ο διάλογος είναι ιδιαίτερα δύσκολος όταν υπάρχουν ανισότητες μεταξύ των μερών, διεστραμμένοι συσχετισμοί εξουσίας, ή σκοτεινές επιδιώξεις. Επίσης, μπορεί ορισμένες φορές να νοιώθει κανείς την υποχρέωση να αμφισβητήσει τις καθιερωμένες αξίες των ανθρώπων στους οποίους έχει προσφέρει φιλοξενία ή από τους

οποίους έχει φιλοξενηθεί, και με τη σειρά του να αντιμετωπίσει την αμφισβήτηση των δικών του αξιών.

Η δύναμη της αμοιβαίας μεταμόρφωσης

39. Οι χριστιανοί όχι μόνο έχουν μάθει να συνυπάρχουν με ανθρώπους άλλων θρησκευτικών παραδόσεων, αλλά και έχουν μεταμορφωθεί μέσα από αυτήν τη συνύπαρξη. Έχουμε ανακαλύψει άγνωστες πτυχές της παρουσίας του Θεού στον κόσμο και ξεχασμένα στοιχεία των δικών μας χριστιανικών παραδόσεων. Επίσης, έχουμε προσέξει περισσότερο τα πολλά χωρία από τη Βίβλο τα οποία μας καλούν να είμαστε περισσότερο ευαίσθητοι απέναντι στους άλλους.

40. Η έμπρακτη φιλοξενία και η καταδεκτική στάση απέναντι στους ξένους δημιουργούν χώρο για αμοιβαία αλλαγή και ακόμη και συμφιλίωση. Μια τέτοια αλληλεπίδραση καταδεικνύεται στη διήγηση για τη συνάντηση μεταξύ του Αβραάμ, του πατέρα της πίστης, και του Μελχισεδέκ, του μη Ισραηλίτη βασιλέα της Σάλεμ (Γέν. 14). Ο Αβραάμ έλαβε την ευλογία του Μελχισεδέκ, ο οποίος περιγράφεται ως ιερέας του "Υψίστου Θεού". Η διήγηση υποδηλώνει ότι μέσα από τη συνάντηση αυτήν η κατανόηση του Αβραάμ για τη φύση της θεότητας που είχε καθοδηγήσει τον ίδιο και την οικογένειά του στην Ουρ και τη Χαναάν ανανεώθηκε και επεκτάθηκε.

41. Η αμοιβαία μεταμόρφωση παρατηρείται επίσης στη διήγηση του Λουκά για τη συνάντηση του Παύλου με τον Κορνήλιο στις Πράξεις των Αποστόλων. Το Άγιο Πνεύμα επέτυχε μια μεταμόρφωση στην αυτο-κατανόηση του Πέτρου μέσω του οράματός του και της συνάντησης με τον Κορνήλιο που ακολούθησε. Αυτό τον οδήγησε να ομολογήσει ότι, "ο Θεός δεν μεροληπτεί, αλλά αποδέχεται όσους τον φοβούνται και πράττουν ορθά από κάθε έθνος" (10: 34-35). Στην περίπτωση αυτή, ο 'ξένος' Κορνήλιος γίνεται ένα όργανο για τη μεταμόρφωση του Πέτρου, όπως ο Πέτρος γίνεται ένα όργανο για τη μεταμόρφωση του Κορνηλίου και του σπιτικού του. Ενώ αυτή η διήγηση δεν αναφέρεται πρωτίστως στις διαθρησκευτικές σχέσεις, φανερώνει πώς ο Θεός μπορεί να μας οδηγήσει πέρα από τους περιορισμούς της δικής μας αυτο-κατανόησης στη συνάντηση με τους άλλους.

42. Μπορεί λοιπόν κανείς να αντλήσει συμπεράσματα από αυτά τα παραδείγματα και από παρόμοιες εμπειρίες στην καθημερινή ζωή, για ένα όραμα αμοιβαίας φιλοξενίας μεταξύ των ανθρώπων διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων. Από την χριστιανική προοπτική, αυτό σχετίζεται στενά με το λειτουργήμα της συμφιλίωσης. Προϋποθέτει τόσο τη μαρτυρία μας στους 'άλλους' για τον Θεό εν Χριστώ, όσο και την προθυμία μας να επιτρέψουμε στον Θεό να μας μιλήσει μέσω των 'άλλων'. Όταν γίνεται αντιληπτή κατ' αυτόν τον τρόπο, η ιεραποστολή δεν αφήνει περιθώρια για θριαμβολογίες. Συμβάλλει στην κατάργηση των αιτίων της θρησκευτικής εχθρότητας και της βίας που συχνά τη συνοδεύουν. Η φιλοξενία απαιτεί από τους χριστιανούς να αποδεχθούν τους άλλους ως δημιουργημένους κατ' εικόνα Θεού, γνωρίζοντας ότι ο Θεός μπορεί να μας μιλά μέσω των άλλων για να μας διδάξει και να μας μεταμορφώσει, όπως ακριβώς μπορεί να χρησιμοποιεί εμάς για να μεταμορφώσει τους άλλους.

43. Η βιβλική διήγηση και οι εμπειρίες στο οικουμενικό κίνημα φανερώνουν ότι μια τέτοια αμοιβαία μεταμόρφωση βρίσκεται στο επίκεντρο της αυθεντικής χριστιανικής μαρτυρίας. Η ανοιχτωσύνη απέναντι στους 'άλλους' μπορεί να αλλάξει τους 'άλλους', όπως μπορεί να αλλάξει κι εμάς. Μπορεί να τους προσφέρει νέες προοπτικές για τον Χριστιανισμό και το Ευαγγέλιο. Μπορεί επίσης να τους οδηγήσει σε μια νέα κατανόηση της δικής τους πίστης.

Μια τέτοια ανοιχτωσύνη, καθώς και η μεταμόρφωση που προκύπτει από αυτήν, μπορεί με τη σειρά της να εμπλουτίσει τη ζωή μας με απροσδόκητους τρόπους.

VI. Η σωτηρία ανήκει στον Θεό

44. Οι θρησκευτικές παραδόσεις της ανθρωπότητας, στη μεγάλη ποικιλομορφία τους, αποτελούν 'ταξίδια' ή 'προσκυνήματα' προς την ανθρώπινη πληρότητα σε αναζήτηση της αλήθειας για την ύπαρξή μας. Παρ' ότι μπορεί να είμαστε 'ξένοι' μεταξύ μας, υπάρχουν στιγμές που οι δρόμοι μας συναντώνται, καλώντας για 'θρησκευτική φιλοξενία'. Τόσο οι προσωπικές μας εμπειρίες σήμερα όσο και διάφορες ιστορικές στιγμές του παρελθόντος φανερώνουν ότι μια τέτοια φιλοξενία είναι δυνατή και λαμβάνει χώρα με απλούς τρόπους.

45. Η προέκταση αυτής της φιλοξενίας εξαρτάται από μια θεολογία φιλόξενη προς τον 'άλλο'. Οι σκέψεις μας για τη φύση της βιβλικής μαρτυρίας στον Θεό, αυτό το οποίο πιστεύουμε πως ο Θεός ενήργησε μέσω του Χριστού, και το έργο του Αγίου Πνεύματος, φανερώνουν ότι στην καρδιά της χριστιανικής πίστης βρίσκεται μια στάση φιλοξενίας που αγκαλιάζει τον 'άλλο' στην ετερότητά του. Από αυτό το πνεύμα θα πρέπει να λάβει έμπνευση η θεολογία των θρησκειών σε έναν κόσμο που έχει ανάγκη θεραπείας και συμφιλίωσης. Αυτό το πνεύμα μπορεί να φέρει την αλληλεγγύη με όλους όσους, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, έχουν σπρωχθεί στο περιθώριο της κοινωνίας.

46. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι άνθρωποι και γλωσσικοί περιορισμοί καθιστούν αδύνατο για οποιαδήποτε κοινότητα να εξαντλήσει το μυστήριο της σωτηρίας την οποία ο Θεός προσφέρει στην ανθρωπότητα. Όλοι οι θεολογικοί στοχασμοί μας σε τελική ανάλυση περιορίζονται από τη δική μας εμπειρία και δεν μπορούν να ελπίζουν να αλλάξουν το θεϊκό σχέδιο για τη μεταμόρφωση του κόσμου.

47. Αυτή η ταπεινότητα μας επιτρέπει να πούμε ότι η σωτηρία ανήκει στον Θεό, και μόνο σε Αυτόν. Δεν κατέχουμε τη σωτηρία, αλλά συμμετέχουμε σε αυτήν. Δεν την προσφέρουμε, αλλά τη μαρτυρούμε. Δεν αποφασίζουμε ποιος θα σωθεί, αλλά το αφήνουμε στην πρόνοια του Θεού, καθώς η δική μας σωτηρία είναι μια διαρκής 'φιλοξενία' την οποία ο Θεός μας προσφέρει. Ο Θεός είναι ο 'οικοδεσπότης' της σωτηρίας. Εξάλλου, στο εσχατολογικό όραμα ενός νέου ουρανού και μιας νέας γης, έχουμε επίσης το ισχυρό σύμβολο του Θεού, ο οποίος γίνεται ταυτόχρονα 'φιλοξενών' και 'φιλοξενούμενος' ανάμεσά μας: "Ιδού, ο οίκος του Θεού βρίσκεται μεταξύ των θνητών. Θα κατοικήσει μαζί τους ως Θεός τους, κι εκείνοι θα είναι ο λαός Του..." (Αποκ. 21: 3).

Μάρτιος 2005